

A TANÚSÁG ÚTJA A HERMENEUTIKAI PARADIGMAVÁLTÁSOKTÓL A MAGYAR REFORMÁTUS IGEHIRDETŐ GYAKORLATIG

Konzulens: Literáty Zoltán

Rezümé

A COVID-19 világjárvány okozta traumára, s a trauma okozta hermeneutikai paradigmaváltásra a református teológia a tanúság metanarratívájában adhat választ. A tézis igazolására a tanulmány történeti és tematikus úton is kísérletet tesz. Egyrészt bemutatva öt hermeneutikai paradigmaváltást, valamint Thomas G. Long és Anna Carter Florence munkássága nyomán születő tanúság homiletikájában, a prédikáció Jézus Krisztushoz, a Szentíráshoz és a gyülekezethez való viszonyát. A kutatás a COVID-19 járványt követő, a szakirodalomban már metamodern korként definiált időszak homiletikai reflexióját alkotja meg. A tanúság homiletikája, miközben az ige-teológia és az új homiletika öröksége között keres egyensúlyt, választ kínál a járvány okozta traumára, valamint a prédikátor újfajta autoritását, posztkritikai megközelítést és elfogadó légkört eredményezhet, amennyiben a Magyarországi Református Egyház felismeri a metamodern korban és a tanúság metanarratívájában rejlő lehetőségeket.

1. Református prédikáció a COVID-19 járványt követő metamodern korban

Friedrich Schleiermacher (1768-1834) szerint a gyakorlati teológiát a krízis hívja életre¹. Ez a megközelítés különösen is aktuális lehet akkor, amikor a COVID-19 járvány jelentős krízist okozott a világ, az egyház és az egyén életében. Adódik a kérdés, hogy vajon milyen gyakorlati teológiát, s azon belül milyen homiletikát hív életre a COVID-19 járvány okozta egyéni és közösségi trauma. Jelen tanulmány egyfajta lehetséges választ kínál erre a dilemmára. Egyrészt összegezve öt különböző trauma okozta teológiai változásokat, másrészt felvázolva az így születő homiletikai paradigma főbb téziseit, harmadrészt felvillantva a COVID-19 utáni kor homiletikai princípiumait.

¹ Kocsev Miklós: *Elmélet és praxis, az igehirdetés személyközpontúsága és a szupervízió (Habilitációs értekezés)*, Balatonszárszó, 2007, 20.

Hermeneutikai paradigmaváltások

A zsidó-keresztyén kultúrkörben számtalan tragédia okozott hosszútávú változást. Ezek az események határpontok: lezártak és megnyitottak egy-egy történelmi korszakot. Az eseményt megelőző generáció, a tanúk nem csupán a történelmi kataklizmáról számoltak be szóban vagy írásban, hanem egyszersmind lehetőséget kaptak arra, hogy a megélt események tükrében értelmezzék személyes életüket és közösségük történetét. Így az elkövetkezendő új korszakban egyrészt az ő értelmezésük lett közismertté és elfogadottá, ezzel hermeneutikai paradigmaváltást okozva, másrészt megjelent a tanú tematika a traumát értelmező szövegekben.

A *Jeruzsálemi Templom első pusztulása* (Kr. e. 587) nyomán Júda nemzeti teológiája,² melynek fókuszában Sion JHVH általi kiválasztása és Dávid háza örökös uralma állt, megkérdőjeleződött.³ A fogság utolsó harmadában fellépő, a szakirodalomban Deutero-Ézsaiásként fémjelzett próféta igehirdetésében a fogság okozta krízis számtalan kérdése megtalálható. Az, hogy JHVH úr-e a történelem fölött, hú-e az ígéreteihez, vagy egyáltalán van-e valóság- és jogalapja Izrael monoteisztikus hitének az országot elfoglaló győztes babiloni istenekkel szemben, reflektív végiggondolást nyer Ézsaiás könyve 40. fejezetétől. A „babiloni ismeretlen”⁴ igehirdetésében találkozunk először az Ószövetségben nem jogi, hanem költői szövegben⁵ a tanúság tematikával (Ézs 43,9-12; 44,8) Deutero-Ézsaiás a tanúság formájában egyszerre idézi fel az exodus tematikát, igazolja a monoteista vallásgyakorlat jogosságát, valamint új üdveseményt⁶ is hirdet. Mivel Izrael tanúságában egyszerre láthatjuk meg a fogság előtti kor történetének értelmezését, valamint az eljövendő szabadulást, a tanúság paradigma a nép történetének fordulópontján szerepel.

A *Jeruzsálemi Templom második pusztulása* (Kr. u. 70.) szükségessé tette a Názáreti Jézus életének írásbeli megörökítését. A kulturálisan gyökértelenné váló őskeresztyénség körében kulcsfontosságúvá vált a tanúk szerepe, hiszen ők hiteles forrásai és értelmezői voltak a Jézus-eseménynek. Az evangélisták így az ősgyülekezet szóbeli tanúságát felhasználva alkották meg sajátos teológiai célzatú tanúságtételüket. Ezek az írások egyszerre az olvasók nyelvi és kulturális adottságait, illetve a címzettek közösségében felmerülő problémákat is figyelembe vették.⁷ Az evangélium szerzői így az ősegyház tanúságát felhasználó tanúk lettek. Az általuk elbeszélt és értelmezett Jézus-történet vált a keresztyén egyház tanításának alapjává, az ő értelmezésük vált közismertté. Lukács

2 John Bright: *Izrael története*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1993, 320.

3 Uo., 319.

4 Ravasz László: *A gyülekezeti igehirdetés elmélete (Homiletika)*, Pápa, 1915, 18.

5 Roger Normann Whybray: *Isaiah 40-66 (New century Bible commentary)*, Grand Rapids, Michigan, Wm. B. Eerdmans, 1981, 85.

6 Uo., 209.

7 Kocsis Imre: *Bevezetés az Újszövetség könyveibe*, Budapest, Szent István Társulat, 2019, 208.

és János evangéliuma teológiai koncepciójában szerepet kapott a tanúság, Lukácsnál a tanítványokra vonatkoztatva, Jánosnál pedig a tanúság az evangélium egyik alapvető és szervező motívuma.

Az első világháború (1914-1918) okozta trauma megrendítette a liberális teológiába és az etikai keresztyénségbe vetett hitet.⁸ A háború okozta hermeneutikai paradigmaváltás első teológiai lenyomatát Karl Barth (1886-1968) 1919-ben publikált Római levél kommentárjában látják a dogmatörténészek. Karl Barth a Szentírást tanúként⁹ definiálta, mely a próféták és az apostolok tanúságtételét tartalmazza. Az igeteológia másik tanúságtételmezését Dietrich Bonhoeffer (1906-1945) *Finkenwaldi homiletikájában*¹⁰ találjuk, melyből a barth-i igeteológia, valamint Bonhoeffer személyes látása tükröződik.

A második világháború okozta trauma és hermeneutikai paradigmaváltás elhozta a modern és posztmodern közti korszakváltást. A Holokausztról tanúskodó, gondolkodó irodalom révén került a filozófiai, hermeneutikai gondolkodás fókuszába a 20. század harmadik harmadában a tanúság paradigma. Elie Wiesel szavaival élve „A görögök feltalálták a tragédiát, a rómaiak az episztolát és a reneszánsz a szonettet, a mi generációnk által feltalált irodalom pedig nem más, mint a tanúságtétel.”¹¹ Elie Wieselnak az 1960-as évektől jelentek meg franciául a művei, s mind az ő munkássága, mind az 1970-es évek narratív fordulata, mind a posztmodern megindulása, mind pedig Jean Nabert (1881-1960) francia reflexiós filozófus munkássága előkészítették, hogy a Holokauszt által felvetett tanúság esszenciája Paul Ricoeur (1913-2005)¹² francia filozófus *A tanúság hermeneutikája*¹³ című esszéjében megjelenhessen.

A COVID-19 járvány előtt is jelentek meg írások arra nézve, hogy a posztmodern átalakul, s egy „újabbban megjelenő metamodern kulturális átalakulást”¹⁴ emlegetett a szakirodalom. Mivel a posztmodernben tapasztalható értékrendszerek hiánya, a világnézeti bizonytalanság „nem sokáig hordozható el, ezért a posztmodern után egy újabb paradigma van születőben,”¹⁵ amikor bár nem szűnnek meg a posztmodern ten-

8 Alister E. McGrath: *Emil Brunner*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2018, 23.

9 Karl Barth: *Church Dogmatics*, Vol. 1., The Doctrine of The Word of God, § 1-7 The Word of God as the Criterion of Dogmatics, London, T&T Clark, 2009, 115.

10 Dietrich Bonhoeffer: *Finkenwaldi homiletika 1935-1939*, Pápa, Dunántúli Református Egyházkerület, 2016.

11 The Holocaust as Literary Inspiration, 1977. Idézi: Gács Anna: *A tanúság medialitása*, 2000 *Irodalmi és Társadalmi havi lap*, 30. évf., 2018/3, 52-78.

12 Olay Csaba - Ullmann Tamás: *Kontinentális filozófia a XX. században*, Budapest, L'Harmattan, 2011.

13 Paul Ricoeur: *A tanúság hermeneutikája*, in Fabiny Tibor (szerk.) *Ikonológia és műértelmezés 3. A hermeneutika elmélete*, Szeged, JATEPress, 1998.

14 Siba Balázs - Hámori Ádám: „Church shopping” a mai Budapesten – kérdőíves kutatás a gyülekezeti kapcsolódásról, in Spannrafft Marcellina (szerk.): *Tertium datur – Tanulmányok Lázár Imre tiszteletére*, Budapest, L'Harmattan, Károli Gáspár Református Egyetem, 2018, 76.

15 Siba Balázs: *Metamodern egyetem?: A keresztyén világszemlélet lehetséges helye a tudo-*

denciák, csak új formát öltenek.¹⁶ A metamodern gondolkodók, *Timotheus Vermeulen* és *Robin van den Akker*, szerint a metamodern „ontológiailag oszcillál a modern és a posztmodern között. A modern lelkesedés és a posztmodern irónia, a remény és a melankólia, a naivitás és a tudás, az empátia és az apátia, az egység és a pluralitás, az összesség és a töredezettség, a tisztaság és a kétértelműség között ingadozik.”¹⁷ Fontos, hogy nem a modern és a posztmodern szintéziséről beszélünk, ez nem egyensúlyi állapot, sokkal inkább egy ingához hasonlít, melyet, ha a modernista lelkesedés túlságosan kimozdítana, a posztmodern irónia visszahúzza, majd a folyamat újraindul.

A COVID–19 járványról tehát elmondható, hogy folyamatban volt egy átalakulás, a posztmodernből a metamodern felé tartó világ, melyben a világjárvány egyéni és közösségi traumát okozott. A trauma formálja az identitást,¹⁸ hiszen a Ricoeur-i szóhasználatnál élve, az a narratív identitás része lesz. A trauma *identitás jelző* (identity marker),¹⁹ egyfajta fordulópont, hiszen ezek által értelmezi az ember az életet. Mivel a járvány széles rétegeket ért, hosszú távon beszélhetünk majd a traumát megelőző tanú generációról, akik a trauma és az azt megelőző korszak értelmezését kapják feladatként. A járvány a személyes és a közösségi élettörténetben viszonyítási ponttá válik, mely kibontakozva végül hermeneutikai paradigmaváltást hoz, elhozva és felerősítve egy új kor, a metamodern kor jelenségeit.

2. A tanúság homiletikája

A traumák által okozott hermeneutikai paradigmaváltások, valamint Deutero-Ézsaiás, Lukács evangéliuma, János evangéliuma, Karl Barth, Dietrich Bonhoeffer és Paul Ricoeur tanúságértelmezése nyomán jelent meg az észak-amerikai homiletikai porondon Thomas G. Long (1946-) *The Witness of Preaching*²⁰ (1989) és Anna Carter Florence *Preaching as Testimony*²¹ (2007) című műve, melyek a tanúság felől közelítik meg az igehirdetést. A két homiléta által használt tanúság paradigma szükségessé teszi egy új fogalom, a *tanú-*

mányegyetemen, in Kiss Réka – Lányi Gábor (szerk.): *Hagyomány, Identitás, Történelem* 2019, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Egyház és Társadalom Kutatóintézetének Reformáció Öröksége Műhelye – Hittudományi Kar Egyháztörténeti Kutatóintézet, 2020, 458.

16 Timotheus Vermeulen – Robin van den Akker: Notes on metamodernism, *Journal of Aesthetics & Culture*, Vol. 2, No. 1, 2010, 4, <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>, (accessed 12 October 2020).

17 Uo., 6.

18 R. Ruard Ganzevoort: Scars and Stigmata: Trauma, identity and theology, *Practical Theology*, Vol. 1, No. 1, 2008, 19–31, 24.

19 Uo., 24.

20 , Thomas G. Long: *The Witness of Preaching*, Louisville, Kentucky, Westminster John Knox Press, 1989. Thomas G. Long: *A prédikálás tanúbizonysága*, Kolozsvár, Exit Kiadó, 2019.

21 , Anna Carter Florence: *Preaching as Testimony*, Louisville, London, Westminster John Knox Press, 2007.

ság *homiletikája* fogalom bevezetését,²² mely irányzat főbb téziseit a prédikáció és Jézus Krisztus, a prédikáció és a Szentírás, valamint a prédikáció és a gyülekezet kapcsolatában vizsgálja a tanulmány.

3. A prédikáció és Jézus Krisztus

Barth a Homiletikájában a hírnökhöz (*kéryx*) hasonlítja az igehirdetőt,²³ aki „Krisztus első eljövetele felől érkezik és második eljövetele felé halad tovább.”²⁴ A tanúság homiletikája Jézus Krisztus teológiai portréját nem az eszkatologikus Krisztusban, hanem János evangéliuma nyomán az Isten tanújaként fellépő Jézusban látja. Ricoeur a Jelenések könyve prologusára hivatkozva írja, hogy Krisztus a hű tanú, akinek tanúbizonysága egyet jelent az Atya kijelentésével és megismerésével.²⁵ Ricoeur szerint így „a tanú bizonyágtétele nem más, mint a *Szent Lélek bizonyágtétele* a tanúban.”²⁶

A tanúság homiletikái szerint a prédikátor Jézushoz hasonlóan tanú. Megbízása nem az eljövendő Krisztustól ered, hanem példát és mintát kap a tanúskodó Jézustól. Nem csupán egy isteni üzenet közvetítője vagy átadója, hanem egész identitását tanú volta határozza meg. A prédikátor Jézushoz hasonlóan megtapasztalhatja a Szentlélek belső tanúságtételét és a tanúság külső jegyeit. Az igehirdető tanúja a megnyilatkozó isteninek, melyet saját tapasztalatain és személyiségén keresztül jelenít meg a prédikációban. Tehát a prédikáció nem az igazság rideg proklamálása, hanem személyes tanúságtétel az isteni abszolútummal való találkozásról. Long szerint ez a találkozás ezért jöhet létre, mert „Isten úgy döntött, hogy találkozik velünk a prédikálás eseményében.”²⁷ Long a tanúság paradigmában egyesíti a barth-i Immánuel és az új homiletika esemény (event) felfogását.

4. A prédikáció és a Szentírás

A '*Szentírás mint tanú*' meghatározás egyértelműen evokálja a Karl Barth nevével fémjelzett igeteológiai örökséget, hiszen a német teológus „a korábbi kijelentésre való tényszerű visszaemlékezésékként”²⁸ tekintett a Szentírásra, melyben „a próféták és az apostolok közvetítik számunkra a kinyilatkoztatást.”²⁹

22 A tanúság homiletikája homiletika történeti kontextusát lásd részletesen: Tikász Ábel: A tanúság homiletikája kontextusa és elméleti alapjai, *KRE-DIT: A KRE-DOK ONLINE TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA*, 2021, 1-25. <http://www.kre-dit.hu/tanulmanyok/tikasz-abel-a-tanusag-homiletikaja-kontextusa-es-elméleti-alapjai/>

23 Karl Barth: *Homiletics*, Louisville, Kentucky, Westminster John Knox Press, 1991, 72.

24 Uo., 50.

25 Paul Ricoeur: A tanúság hermeneutikája, 197.

26 Uo., 198.

27 Long: *A prédikálás tanúbizonysága*, 38.

28 Barth: *Church Dogmatics*, Vol. 1., § 1-7, 115.

29 Uo., 61.

A *próféták* tanúságtételének vonatkozásában Long és Florence egyaránt Walter Brueggemann, munkájára³⁰ hivatkozik. Brueggemann a historicitás és az ontológia kérdését már munkája kezdetén kizárva kifejti, hogy az ószövetségi teológia tárgya Izrael Istenről szóló beszéde.³¹ A fő kérdés az, hogy mit fejez ki Izrael JHVH-ról és hogyan. Brueggemann megközelítése egyértelműen a *ricoeur-i* hermeneutika talaján áll. Nem azt keresi, hogy történetileg mi igazolható az Ószövetségben, hanem adottnak vesz egy anyagot, elmerül benne, s kutatja mind formai, mind tartalmi szempontból, posztkritikai módon.

Az *apostolok* tanúságának igeteológiai megközelítését Dietrich Bonhoeffer (1906-1945) *Finkenwaldi homiletikájában* találjuk. A keresztyén igehirdetés az apostolok tanúságára épülő bizonyágtétel. „Mi nem azt tanúsítjuk, amit láttunk és hallottunk, hanem amit ők láttak és hallottak.”³² Bonhoeffer 'tanú' és Barth 'hírnök' paradigmája közeli rokonságot mutat. Mindkét modell az igehirdetés isteni kijelentés természetét hangsúlyozza az emberi beszéddel szemben.

Paul Ricoeur tanúság értelmezésének újszövetségi vonatkozásait Richard Bauckham interpretálta és dolgozta fel *Jesus and the Eyewitnesses*³³ című monográfiájában. Mind Ricoeur, mind Bauckham a Holokausztban látják ezt az eseményt, „amelynek valóságát alig tudnánk elképzelni, ha nem lennének a túlélők tanúvallomásai.”³⁴ Bauckham szerint a Holokauszt egy határtapasztalat, emberileg nem elképzelhető, fel sem fogható. Ugyanilyen határtapasztalat a Jézus-esemény is, amikor az evangéliumok az Isten testté lételéről beszélnek. Egy olyan határtapasztalatról, amelyről csak a szemtanúk tudnak igazán és hitelesen beszélni, mert máshoz nem mérhető. Ezért Bauckham a tanúságtételt (*testimony*) kínálja az evangéliumok megközelítési módjaként.

A Szentírás tanú volta, Jézus Krisztus tanúságához hasonlóan, arra bátorítja az igehirdetőt, hogy a szöveg vonatkozásában legyen tanúvá. Nem olvasni, nem értelmezni, hanem meghallani kell a szöveget³⁵. A *prekritikai* (szöveg=valóság) és *kritikai* (mi a valóság a szövegben?) olvasat helyett a *posztkritikai* megközelítést szorgalmazzák,³⁶ s így a prédikátor nem az isteni üzenet hírnöke, nem is egyfajta szubjektív érzés vagy tapasztalat közvetítője, hanem a Szentírásból meghallott és személyesen átélt üzenet tanúja lesz. Tehát a bibliai szöveg dokumentált valósága és az igehirdető szubjektív világa találkozik a tanúságban, s ez képezi az igehirdetés alapját.

30 Walter Brueggemann: *Theology of the Old Testament – Testimony, Dispute, Advocacy*, Minneapolis, Fortress Press, 1997.

31 Walter Brueggemann: *Az Ószövetség teológiája, Tanúságtétel, vita, pártfogás*, Kolozsvár, Exit Kiadó, 2012, 157-158.

32 Bonhoeffer: *Finkenwaldi homiletika*, 16.

33 Richard Bauckham: *Jesus and the Eyewitnesses*, Grand Rapids, Michigan, Cambridge, UK, William B. Eerdmans Publishing Company, 2006.

34 Bauckham: *Jesus and the Eyewitnesses*, 493.

35 Florence: *Preaching as Testimony*, 135.

36 Paul Ricoeur: A kinyilatkoztatás eszméjének hermeneutikai megalapozása, 42.

5. A prédikáció és a gyülekezet

Lucy Rose (1947-1997) szerint a régi homiletika „elválasztotta az igehirdetőt és a gyülekezetet,”³⁷ hiszen az igehirdető felől szemlélte a gyülekezetet³⁸, azonban a tanúság homiletái a gyülekezet felől szemlélik az igehirdetőt. A gyülekezet egésze tanú, tanúja Isten cselekvésének, s így nincs teológiai különbség az ige hirdetője és hallgatója között. Az igehirdetés autoritása nem származhat az egyházi hivatalból, sem az igehirdető karizmatikus kisugárzásából,³⁹ egyedül a tanúságból eredhet. Attól lesz tekintélyes, amit látott és hallott. A gyülekezet elé kiálló emberek a közösségből származnak, és „Krisztus nevében cselekednek.”⁴⁰

A jó rend fenntartása érdekében a gyülekezet megbízza a közösség egyik tagját, hogy alkalmasszerűen vagy rendszeresen lássa el az igehirdetés szolgálatát, valamint teológiai tanulmányok révén készüljön fel erre a szolgálatra.⁴¹ Miután a prédikátor megkapta a megbízását a gyülekezettől a Szentíráshoz fordul, és a készülés során még inkább tanúvá lesz. Long szerint a prédikátor „abban reménykedik, hogy meg fog hallani egy hangot, meg fogja tapasztalni valaminek a jelenlétét, és bízik benne, hogy a textuson keresztül majd találkozik Isten üzenetével.”⁴² Nem tényekért fordul a Szentíráshoz, hanem a Jelenléttel való találkozás végett, hogy „újra és újra meghallja Isten hozzá szóló hangját.”⁴³ Florence is azt hangsúlyozza, hogy a tanúság nem a saját történetünk elmondását vagy személyes illusztrációt jelent, hanem elmondjuk azt, amit láttunk és hallottunk a bibliai szövegben és az életünkben, és megvalljuk azt, amit hiszünk.⁴⁴

Az így születő tanúskodó prédikáció célja a gyülekezet emlékeztetése tanú voltára: aktivizálása a mindennapos tanúságtételre⁴⁵, valamint a Szentírás olvasására. Ahogy Barth felfogásában is az igehirdetés az egyház egészének tevékenysége, Long és Florence az élet minden területén megélhető tanúságot hangsúlyozza.

37 Lucy Atkinson Rose: *Sharing the Word, Preaching in the Roundtable Church*, Louisville, Kentucky, Westminster John Knox Press, 1997, 22.

38 Literáty Zoltán: *Homiletika és retorika*, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, L'Harmattan Kiadó, 2020, 201.

39 John S. McClure: *Preaching Words, 144 Key Terms in Homiletics*, Louisville, London, Westminster John Knox Press, 2007, 8.

40 Long: *A prédikálás tanúbizonysága*, 36.

41 Uo., 76.

42 Uo., 75.

43 Uo., 76.

44 Florence: *Preaching as Testimony*, 13.

45 Thomas G. Long: *Testimony*, San Francisco, Jossey-Bass, 2004, 15.

6. Tanúság homiletikája a Magyarországi Református Egyházban

A tanúság paradigma, metanarratíva egyfajta válasz lehet a COVID-19 világjárvány okozta egyéni és közösségi traumára, valamint a járvány hatására bekövetkezendő hermeneutikai paradigmaváltásra. Amennyiben a református teológia, a korábbi paradigmaváltások nyomán a tanúságban kínál választ a formálódó új világban, a tanúság homiletikája lényegéből fakadóan jelentős változást hozhat a Magyarországi Református Egyház életében.

A tanúság homiletikája felfogásban igehirdetés nem csupán a szószéken történik. Az igehirdetési szolgálat az egyház *élettevékenysége* és a keresztyén élet egésze. A tanú egész életére nézve tanú. Tanú, mert egzisztenciálisan megragadta az isteni abszolútummal való találkozást, és erről szóbeli tanúságot tesz családjában, hivatásában, közösségi forgolódásában.

A tanúság homiletikája a lelkipásztori szolgálat újfajta *autoritását* hangsúlyozza. A lelkész elsőrenden tanú, s az élet minden területén ebben a minőségében lép fel. Autoritása együttesen származik tanú voltából és a gyülekezet megbízásából. Nem tekintélyesebb közössége tagjainál, prédikátor volta nem jelent privilégiumokat. Igehirdetői szolgálata megbízatás a prédikatori szolgálatra való felkészülésre és a szolgálat ellátására.

A tanúság homiletikája újfajta minőségben hangsúlyozza a *Szentírás* fontosságát. A lelkipásztor a Szentíráson keresztül lehet tanúvá, ezért nem információért, hanem a tanúság megtapasztalásáért fordul a Bibliához. Minden textusból új hangot akar meghallani, küzd az egyházas tradíciót szolgáló hermeneutika ellen. Nem arra figyel, hogy mit kell mondania, hanem azt akarja elmondani, ami tanúként, egzisztenciálisan áthatja.

A tanúság homiletikája nyitott, egymás teológiai hagyományait kölcsönösen *elfogadó légkört* eredményezhet. Fundamentalista, liberális, karizmatikus és evanglikál református lelkipásztorok az eltérő teológiai látásmód ellenére közös alapot találhatnak az abszolútummal való találkozást, az egzisztenciális megragadottság és a szóbeli tanúságtétel eseményében. A tanúságtétel olyan közös alap lehet, mely az egyház egész közösségét egyetlen identitásban, egyetlen metanarratívában köti össze, a tanúságban.

Siba Balázs Paul Ricoeur-t idézve teszi fel a kérdést, hogy lehetséges, hogy a metamodern korral a *második naivitás* korszaka következik?⁴⁶ Amikor elhagyva a posztmodern értékválságát, az ember már a tudomány és a pszichológia eredményeire reflektálva hisz? Amikor a metanarratívák fontossá lesznek a világ megértésében? Mivel a protestáns teológiai gondolkodás az új hermeneutika óta már a második naivitás korszakába lépett, a református prédikáció most új lehetőséget kaphat arra, hogy ebben az új, világjárvány utáni világban, a tanúságban egyesítse a metamodern ember kérdéseit és a protestáns teológia válaszát. A világjárvány okozta hermeneutikai paradigmaváltásra a református homiletika válasza, a tanúság homiletikája alapján születő tanúskodó prédikáció lehet.

⁴⁶ Siba Balázs: Metamodern egyetem?, 458.

Bibliográfia

- Barth, Karl: *Church Dogmatics*, Vol. 1., The Doctrine of The Word of God, § 1-7 The Word of God as the Criterion of Dogmatics, London, T&T Clark, 2009.
- Barth, Karl: *Homiletics*, Louisville, Kentucky, Westminster John Knox Press, 1991.
- Bauckham, Richard: *Jesus and the Eyewitnesses*, Grand Rapids, Michigan, Cambridge, UK, William B. Eerdmans Publishing Company, 2006.
- Bonhoeffer, Dietrich: *Finkenwaldi homiletika 1935-1939*, Pápa, Dunántúli Református Egyházkerület, 2016.
- Bright, John: *Izrael története*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1993, 320.
- Brueggemann, Walter: *Az Ószövetség teológiája, Tanúságtétel, vita, pártfogás*, Kolozsvár, Exit Kiadó, 2012.
- Brueggemann, Walter: *Theology of the Old Testament – Testimony, Dispute, Advocacy*, Minneapolis, Fortress Press, 1997.
- Florence, Anna Carter: *Preaching as Testimony*, Louisville, London, Westminster John Knox Press, 2007.
- Gács Anna: A tanúság medialitása, 2000 *Irodalmi és Társadalmi havi lap*, 30. évf., 2018/3, 52-78.
- Ganzevoort, R. Ruud: Scars and Stigmata: Trauma, identity and theology, *Practical Theology*, Vol. 1, No. 1, 2008, 19-31.
- Kocsev Miklós: *Elmélet és praxis, az igehirdetés személyközpontúsága és a szupervízió (Habilitációs értekezés)*, Balatonszárszó, 2007.
- Kocsis Imre: *Bevezetés az Újszövetség könyveibe*, Budapest, Szent István Társulat, 2019.
- Literáty Zoltán: *Homiletika és retorika*, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, L'Harmattan Kiadó, 2020.
- Long, Thomas G.: *A prédikálás tanúbizonysága*, Kolozsvár, Exit Kiadó, 2019.
- Long, Thomas G.: *Testimony*, San Francisco, Jossey-Bass, 2004.
- Long, Thomas G.: *The Witness of Preaching*, Louisville, Kentucky, Westminster John Knox Press, 1989.
- McClure, John S.: *Preaching Words, 144 Key Terms in Homiletics*, Louisville, London, Westminster John Knox Press, 2007.
- McGrath, Alister E.: *Emil Brunner*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2018.
- Olay Csaba – Ullmann Tamás: *Kontinentális filozófia a XX. században*, Budapest, L'Harmattan, 2011.
- Ravasz László: *A gyülekezeti igehirdetés elmélete (Homiletika)*, Pápa, 1915.
- Ricoeur, Paul: A tanúság hermeneutikája, in Fabiny Tibor (szerk.) *Ikonológia és műértelmezés 3. A hermeneutika elmélete*, Szeged, JATEPress, 1998.
- Rose, Lucy Atkinson: *Sharing the Word, Preaching in the Roundtable Church*, Louisville, Kentucky, Westminster John Knox Press, 1997.
- Siba Balázs – Hámori Ádám: „Church shopping” a mai Budapesten – kérdőíves

- kutatás a gyülekezeti kapcsolódásról, in Spannraft Marcellina (szerk.): *Tertium datur – Tanulmányok Lázár Imre tiszteletére*, Budapest, L'Harmattan, Károli Gáspár Református Egyetem, 2018.
- Siba Balázs: Metamodern egyetem?: A keresztyén világszemlélet lehetséges helye a tudományegyetemen, in Kiss Réka – Lányi Gábor (szerk.): *Hagyomány, Identitás, Történelem 2019*, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Egyház és Társadalom Kutatóintézetének Reformáció Öröksége Műhelye – Hittudományi Kar Egyháztörténeti Kutatóintézet, 2020.
- Tikász Ábel: A tanúság homiletikája kontextusa és elméleti alapjai, *KRE-DIT: A KRE-DOK ONLINE TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA*, 2021, 1-25. <http://www.kre-dit.hu/tanulmanyok/tikasz-abel-a-tanusag-homiletikaja-kontextusa-es-elméleti-alapjai/> Letöltve: 2021. 07. 25.
- Vermeulen, Timotheus – Akker, Robin van den: Notes on metamodernism, *Journal of Aesthetics & Culture*, Vol. 2, No. 1, 2010, 4, <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>, (accessed 12 October 2020).
- Whybray, Roger Normann: *Isaiah 40-66 (New century Bible commentary)*, Grand Rapids, Michigan, Wm. B. Eerdmans, 1981.